
Digital dannelse i gymnasieskolen skal styrkes

Danske gymnasieelevers vilkår for at tilegne sig og anvende den nødvendige viden er for uensartede. Digital dannelse og et nyt partnerskab, som rækker langt ud over bibliotekssektoren, kan være løsningen. Med gymnasie-, fag- og forskningsbibliotekerne som centrale aktører

Af Knud Holch Andersen, ka@thisted-gymnasium.dk, Thisted Gymnasium (pens.) og Thomas Kaarsted, thk@bib.sdu.dk, Syddansk Universitetsbibliotek

Der er grøde i gymnasieverdenen. Gymnasierne er kommet med i DEFF, og for første gang herhjemme er der opstået mulighed for national koordination og udviklingsindsats i forhold til informationsforsyning, vejledning og forsøg med en ny (digital) didaktisk tænkning. Det har allerede udmøntet sig i tilbud om licenspakker, og et fælles bibliotekssystem er under udvikling, ligesom flere gymnasier indretter studiecentre. Andre gymnasier har dog reelt ingen tilbud, og status er, at der er meget store forskelle – ikke kun fra region til region og kommune til kommune – men også fra skole til skole.

Samtidig presser vidensamfundet på. Danmark er en del af den globale økonomi, og det indebærer, at uddannelsesinstitutionerne er nødt til at gennemtænke, hvilken form for læring og uddannelse børn og unge har brug for, hvis vi på sigt skal være konkurrencedygtige. Risikoen er, at der i en tid, hvor Danmark har hårdt brug for at understøtte uddannelse, forskning og innovation, sker et tab af viden, fordi danske elever ikke har de fornødne kompetencer og adgang til kvalitetssikret viden.

Cut'n paste-kultur

Danske gymnasieelever kunne førhen nå langt, hvis de fik vejledning af deres lærer og orienterede sig på biblioteket. I dag surfer alle af sted på oceaner af information. Kravene til tværfaglighed er store, og det er helt centralt at udvikle den enkelte elevs evne til kritisk og selektivt at kunne navigere.

Det er dog forbundet med udfordringer. Flere gymnasielærere oplever forhindringer ved at være informationskompetente vejledere i de store individuelle mellemfaglige opgaver. En plagierings- eller *cut'n paste*-kultur har bredt sig. Samtidig kommer en stigende del af eleverne fra ikke-akademiske familier og står i uddannelsesmæssig sammenhæng uden et primært netværk.

DIGITAL DANNELSE

Begrebet findes i mange variationer, hvoraf nogle er rettet mod studie- og læringsmiljøer, mens andre er bredere.

EU's definition er fra 2007 og omfatter at lokalisere, evaluere/reflektere, lagre/organisere, producere, præsentere og dele information og kommunikere/deltage i "collaborative networks" via internettet.

I praksis er udfordringen at omsætte begrebet til en anvendelig pædagogisk og didaktisk praksis, der sikrer livslang digital læring.

Læs mere om projektet 'Digital dannelse i gymnasieskolen' på: www.digitaldannelse.spruz.com

Nye didaktiske vinde

Men der er ved at ske noget. I uddannelsesverdenen har diskussionerne ændret sig fra at handle om, hvordan man kan integrere digitale medier i den eksisterende praksis, til en gentænkning af selve ideen om uddannelse, organiseringen af den, og hvem dens aktører er, og forskere arbejder med at udvikle ny didaktisk tænkning, der kan imødekomme udfordringerne.

Og det haster. Allerede i 2009 blev der dokumenteret en kløft mellem vidensamfundets krav, EU's uddannelsespolitiske prioriteringer og danske folkeskolers og gymnasiers økonomiske og pædagogiske praksis.

(Se også Q&A, side 3)

Erfaringer fra USA

De senere år har der herhjemme været iværksat adskillige gode tiltag mellem biblioteker og uddannelser for at skabe et gensidigt indblik i forståelsen og anvendelsen af informationskompetencer. Tiltagene er ofte udsprunget fra et bottom-up-perspektiv, og dialogen har været konstruktiv, men sporadisk.

Erfaringer fra USA understreger, at en forankring af digital dannelse og informationskompetence i fagene – og skabelse af en ny praksis – fordrer en meget stor grad af interesser- og brugerinvolvering på alle niveauer. Det er her, at indsatsen fremover koncentrerer sig i form af en ny type samarbejde med udgangspunkt i DEFF, Dansk Industri, Styrelsen for Bibliotek og Medier, Gymnasieskolernes Rektorforening, Gymnasieskolernes Lærereforening og Bibliotekarforbundet.

Afsæt til national strategi på gymnasieområdet

Samarbejdet blev skudt i gang ved konferencen ”Digital dannelse og studieforberedelse” på KU-LIFE i København 23. maj i år. 70 deltagere fra en række organisationer, virksomheder og gymnasier deltog. Målet var dels at identificere en fælles dagsorden, dels at få input til det fremtidige strategiarbejde.

Dagen kortlagde, at der er et forskningsmæssigt afsæt. Derfor deltog professorerne Harry Haue (almendannelse i gymnasieskolen), Kirsten Drotner (unges mediekultur) og Helle Mathiasen (implementering af it i gymnasieskolen). Et mere udtømmende referat fra dagen, hvor også direktør Jens Thorhauge (Bibliotek og Medier) og Tom Togsverd (Dansk Industri) deltog, kan læses på projektets hjemmeside (se faktaboks).

Det femte element

En af hovedkonklusionerne var, som Kirsten Drotner pointerede, at det internationale samfund puster os i nakken, og det vil politisk set tvinge os til at tænke i nye redskaber, nye fagligheder og ny kreativitet. Det fordrer en meget bred netværksdannelse og et mere synligt top-down-perspektiv end hidtil.

I mange år har forskellige ildsjæle forsøgt sig, men resultatet er, at vi uddannelsesmæssigt stadig halter efter de lande, som vi normalt sammenligner os med. Derfor bliver det blandt andet interessant, når Helle Mathiasen i efteråret offentliggør sin følgeforskning af 12 it-projekter i gymnasieskolen. I den forbindelse opfatter hun i øvrigt begrebet it som fastlåst og tilbageskuende og mener, at der i stedet bør være fokus på digitale medier.

Alle aktører i gymnasieskolen er enige om, at kompetencer som at læse, skrive, regne og tale engelsk er helt uomgængelige. Digital dannelse, som sikrer fokus på adgang, anvendelse, deling, refleksion og kritisk anvendelse, er en femte væsentlig kompetence. Det er, som Harry Haue forklarede, ikke et opgør med den almen-

dannelse, der er fundamentet for gymnasieskolen, men en videreudvikling af samme.

Nu med tænketank

Digital dannelse er altså ikke et opgør med fortiden. Tværtimod. Næste skridt kommer til efteråret, hvor det videre strategiarbejde tænkes sparket i gang via et bredt partnerskab i projektet ’Tænketank for Digital Dannelse i Gymnasieskolen 2020’, som står for det videre strategiarbejde.

Der er nok at tage fat på, og allerede nu tegner der sig nogle spor. En fælles forståelse af begrebet og operationalisering af digital dannelse er centrale. Det gælder også den ledelsesmæssige bevågenhed og en generel oprustning på gymnasierne, så integrationen af digitale medier kan omsættes til praksis. Samtidig er det på længere sigt afgørende at integrere digitale kompetencer i slutmål og faglige bekendtgørelser, som man har gjort det i grundskolen i Norge.

Det kræver et nyt fokus på elevernes kompetencer og på samspillet mellem elev-lærer-bibliotekar. I bredeste forstand. Her er fælles efteruddannelse af bibliotekarer/undervisere centralt, men også et helt nyt fokus på de videregående uddannelsers nuværende praksis centrale. Som Kirsten Drotner pointerede, er det væsentligt at gentænke undervisningen både på gymnasierne og universiteterne. Det involverer i høj grad gymnasie-, fag og forskningsbibliotekerne, som kan få en ny og central betydning for samspillet med læringsmiljøerne og muligvis en anden form for involvering end i dag.

Udvalgt litteratur

Mie Buhl: ”2.0’erne - den sociale uddannelsespraksis”. Dansk Pædagogisk Tidsskrift, 4-2010.

Kirsten Drotner og Thomas Illum Hansen: Digitale læringsressourcer i folkeskolen og de gymnasiale ungdomsuddannelser. DREAM. 2009.

Karsten Gynter (red.): Didaktik 2.0: læremiddelkultur mellem tradition og innovation. Akademisk Forlag. 2010.

Claus Holm, Trine Schreiber, Pia Hvid Tønnesen og Annegret Friedrichsen: Informationskompetence i gymnasiet – et debatoplæg. DPU/Aarhus Universitet. 2010.

Lotte Nyboe: Digital Dannelse. Børn og unges mediebrug og -læring inden for og uden for institutionerne. Frydenlund. 2009.

Thomas Ryberg og Marianne Georgsen: ”Enabling Digital Literacy”. Nordic Journal of Digital Literacy, 2-2010.